

20. YÜZYILDA ZEHİRLİ GAZLAR NEREDE KİMLER TARAFINDAN KULLANILDI?

Doç.Dr.Selçuk ALSAN

20. yüzyılda 200'den fazla savaş oldu. Bunların 12'sinde kesinlikle zehirli gaz kullanıldı. En önemileri şunlar:

I. DÜNYA SAVAŞI

Dünya'nın en büyük zehirli gaz savaşı oldu. 1914'te önce Fransa, sonra Almanya tahriş edici gazlar kullandı. İlk önemli kimyasal saldırı, 22 Nisan 1915'te Belçika'da Ypres civarında oldu. Almanlar 6000 kadar silindirin içindeki sıkıştırılmış klor gazını vanaları açarak havaya verdiler. Dev zehirli bulut, yüzler ve hatta binlerce hazırlıksız askeri öldürdü ve daha çoğunu da yaraladı. Klor'a karşı gaz maskesi geliştirilince, yeni gazlar arandı. Hardal gazı "savaş gazlarının kralı" adını aldı; çünkü deriden de giriyor ve bu nedenle korunmak için hem maske, hem de özel giysi gerekliyordu. Sonuç: Savaş süresince 113.000 ton kimyasal savaş aracı kullanıldı; 90.000 ölüm ve 1 milyon yaralıya neden oldu.

HABEŞİSTAN'DA İTALYA'NIN ZEHİRLİ GAZ KULLANIŞI (1935-36)

İtalya, Habeşistan'ı işgal ederken tekrar tekrar zehirli gaz kullandı. Göz yaşı bombaları ve sonra hardal gazı bombaları ve havadan uçakla hardal gazı püskürtme uygulandı. Çoğu sivillerden olmak üzere 15.000 ölüme neden oldu.

ÇİN'DE JAPONYA'NIN ZEHİRLİ GAZ KULLANIŞI (1937-1945)

Japon ordusu, Mançurya'daki tutuklular üzerinde kimyasal savaş araçlarını denedikten sonra, bunları Japon-Çin savaşında kullandı. 1939'da Çin hükümeti bu savaşta 900 kere, zehirli gaz kullanışını protesto etti. Çin ordusuna karşı top mermisi ve uçak bombalarıyla hardal gazı, fosgen, lewisite vb. kullanıldı. Ayrıca sivilleri saklandıkları mağara ve tünellerden çıkarmak için de zehirli gaza başvuruldu. Tahriş edici gazlar çok sık kullanıldı ve bazen ölüme neden oldu. Biyolojik silâhlar da kullanıldı.

ALMANYA'NIN TOPLAMA KAMPLARINDA ZEHİRLİ GAZ KULLANIŞI (1940-45)

Auschwitz, Bergen-Belsen, Buchenwald, Dachau, Grass-Rosen, Lublin, Neuengomm, Ravensbruck, Sochsenhausen ve Treblinka gaz odalarında yüz binlerce kişi hidrojen siyanür ve karbon monoksit gazlarıyla öldürüldü.



GÜNEYDOĞU ASYA'DA ABD'NİN ZEHİRLİ GAZ KULLANIŞI (1961-1972)

II. Çin Hindi Savaşı'nda ABD, Vietnam'da 18 milyon galon, Laos'da 1/2 milyon galon ve Kamboçya'da az miktarda yaprak dökücü ve ürün tahrip edici zehir kullandı. 2,5 milyon hektar araziye Turuncu Ajan denen bitki zehiri püskürtüldü; bu zehrin içinde bir yan ürün olarak bulunan ve çok daha tehlikeli bir zehir olan dioxin'e çevre ve binlerce insan maruz kaldı. Gerek Vietnamlılardan, gerek zehre maruz kalmış Amerikan askerlerinden anormal çocuklar doğdu. ABD askerleri bunu dava konusu yaparak yüklü bir tazminat aldılar. ABD ve Güney Vietnam birlikleri, ayrıca milyonlarca kilo tahriş edici gaz kullandılar; bunlar başlıca CS göz yaşartıcı gazı olarak top mermisi, bomba vb. ile atıldı. CS, savaş alanında sık kullanılan bir silâh oldu; tünellerde vb. yerlerde saklananları çıkarmakta ve şiddetli patlayıcılarla beraber "kuvvet çoğaltıcı" olarak kullanıldı.

YEMEN'DE MİSİR'İN ZEHİRLİ GAZ KULLANIŞI (1963-67)

Mısır, Yemen iç savaşına karışarak göz yaşı gazı, fosgen ve hardal gazı bombalarıyla 1400 kişinin ölümüne neden oldu.

İRAN-IRAK SAVAŞI'NDA, İRAK'IN ZEHİRLİ GAZ KULLANIŞI (1983-88)

Irak, İran'a ve özellikle İranlı sivillere karşı hardal gazı ve muhtemelen sinir gazı tabanı kullandı. Irak 1925 Cenevre Protokolü'nü imzalamakla birlikte, düşman zehirli gaz kullanırsa, kendisinin de kullanabileceğini belirtmişti. Irak subayları zehirli gaz kullandıklarını kabul ettilerse de önce İran'ın zehirli gaz kullandığını iddia ettiler; İran'ın zehirli gaz kullandığı ise, doğrulanamadı.

İRAK'IN HALEPÇE'DE ZEHİRLİ GAZ KULLANIŞI (1987-88)

Irak kendi kürt azınlık vatandaşlarına karşı, hükümete karşı direndikleri gerekçesiyle zehirli gaz kullandı. Irak'ta Kürtlerin yaşadığı ve özellikle 17 Mart 1988'de Kürtlerin yoğun olduğu Halepçe'ye uçaklarla zehirli gaz bombaları atıldı. Binlerce sivil yaralandı ve öldü. Kalanlar kitle halinde Türkiye'ye kaçtılar. □